

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (peti senat)

z dne 1. marca 2012 *

„Varstvo potrošnikov — Pogodbe, sklenjene zunaj poslovnih prostorov — Direktiva 85/577/EGS — Področje uporabe — Izključitev — Zavarovalne pogodbe, vezane na naložbe“

V zadevi C-166/11,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Audiencia Provincial de Oviedo (Španija) z odločbo z dne 24. marca 2011, ki je prispela na Sodišče 5. aprila 2011, v postopku

Ángel Lorenzo González Alonso

proti

Nationale Nederlanden Vida Cia De Seguros y Reaseguros SAE,

SODIŠČE (peti senat),

v sestavi M. Safjan, predsednik senata, E. Levits, sodnik, in M. Berger (poročevalka), sodnica,

generalna pravobranilka: V. Trstenjak,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Irsko D. O'Hagan, zastopnik,
- za poljsko vlado B. Majczyna, zastopnik,
- za Evropsko komisijo J. Baquero Cruz, zastopnik,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalne pravobranilke, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

* Jezik postopka: španščina.

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 3(2)(d) Direktive Sveta z dne 20. decembra 1985 za varstvo potrošnika v primeru pogodb, sklenjenih zunaj poslovnih prostorov (85/577/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 1, str. 262).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Á. L. Gonzálezom Alonsom in družbo Nationale Nederlanden Vida Cia de Seguros y Reaseguros SAE (v nadaljevanju: Nationale Nederlanden) v zvezi s tožbo za razveljavitev zavarovalne pogodbe, imenovane „unit linked“ (vezane na naložbe), in za vračilo premij, ki jih je A. L. González Alonso plačal na podlagi navedene pogodbe.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Člen 3(2)(d) Direktive 85/577 določa:

„Ta direktiva se ne uporablja za:

[...]

d) zavarovalne pogodbe.“
- 4 Člen 2 Direktive 2002/83/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. novembra 2002 o življenjskem zavarovanju (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 6, str. 3, v nadaljevanju: Direktiva o življenjskem zavarovanju), naslovljen „Področje uporabe“, določa:

„Ta direktiva ureja začetek opravljanja in opravljanje samozaposlitvene dejavnosti neposrednega zavarovanja [...] za dejavnosti, opredeljene spodaj:

1. naslednje vrste zavarovanja, če izhajajo iz pogodb:

(a) življenjsko zavarovanje, to je zavarovalna vrsta, ki jo sestavljajo zlasti zavarovanje za primer doživetja, zavarovanje za primer smrti [...];

(b) rente;

[...]

[...]"
- 5 Člen 35 te direktive, naslovljen „Čas za odstop“, določa:

„1. Vsaka država članica predpiše, da lahko zavarovalec, ki sklene individualno pogodbo o življenjskem zavarovanju, v času od 14 do 30 dni od dneva, ko je bil obveščen o sklenitvi pogodbe, odstopi od pogodbe.

Če zavarovalec pošlje obvestilo o odstopu, je v prihodnje prost obveznosti, ki izhajajo iz pogodbe.

Drugi pravni učinki in pogoji odstopa se določijo s pravom, ki se uporabi za pogodbo, kakor je opredeljeno v členu 32, predvsem glede podrobnosti obveščanja zavarovalca o sklenitvi pogodbe.

[...]"

6 Člen 36 navedene direktive, naslovljen „Informacije za zavarovalce“, določa:

„1. Pred sklenitvijo pogodbe o zavarovanju je treba zavarovalcu sporočiti najmanj informacije, naštetе v Prilogi III(A).

[...]

4. Podrobna pravila za izvajanje tega člena in Priloge III določi država članica obveznosti.“

7 V Prilogi I, točka III, k Direktivi o življenjskem zavarovanju so kot „del“ neposrednega zavarovanja, ki ga pokriva ta direktiva, omenjena „[z]avarovanja iz člena 2, [točka 1](a) in (b), vezana na enote investicijskih skladov“.

8 V skladu s točko A(a)13 iz Priloge III k tej direktivi je treba „[d]ogovore glede uporabe obdobja mirovanja“ zavarovalcu sporočiti pred sklenitvijo pogodbe.

9 Člen 1 Prve Direktive Sveta 79/267/EGS z dne 5. marca 1979 o usklajevanju zakonov in drugih predpisov o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti neposrednega življenjskega zavarovanja (UL L 63, str. 1) določa:

„Ta direktiva ureja začetek opravljanja in opravljanje samozaposlitvene dejavnosti neposrednega zavarovanja [...] za dejavnosti, opredeljene spodaj:

1. naslednje vrste zavarovanja, če izhajajo iz pogodb:

(a) življenjsko zavarovanje [...]“

10 Točka III Priloge k tej direktivi kot življenjsko zavarovanje označuje „[z]avarovanja iz člena 1, točka 1(a), [...], vezana na enote investicijskih skladov“.

Nacionalno pravo

11 Direktiva 85/577 je bila v španski pravni red prenesena z zakonom 26/1991 z dne 21. novembra 1991 o pogodbah, sklenjenih zunaj poslovnih prostorov (Ley 26/1991, sobre contratos celebrados fuera de los establecimientos mercantiles) (BOE št. 283 z dne 26. novembra 1991). Zakon 26/1991, ki je veljal do 1. decembra 2007, je mogoče uporabiti za dejansko stanje v postopku v glavni stvari.

12 V skladu z njegovim členom 2(1), točka 3, se zakon 26/1991 ne uporabi „za zavarovalne pogodbe“.

13 Člen 3(1) in (2) zakona 26/1991 določa:

„1. Pogodba ali ponudba za sklenitev pogodbe [...] mora biti sestavljena pisno v dveh izvodih, skupaj z dokumentom o preklicu, potrošnik pa ju mora lastnoročno datirati in podpisati.

2. Pogodbena listina mora [...] vsebovati [...] jasno in natančno navedbo pravice potrošnika, da prekliče soglasje, ter navedbo pogojev in posledic izvajanja te pravice.

[...]“

14 Člen 4, prvi odstavek, zakona 26/1991 določa: „Če je bila pogodba sklenjena ali ponudba dana ob kršitvi zahtev iz prejšnjega člena, lahko potrošnik zahteva ugotovitev njene ničnosti.“

Dejansko stanje v postopku v glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 15 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da je agent družbe Nationale Nederlande julija 2007 obiskal Á. L. Gonzáleza Alonsa na njegovem delovnem mestu, da bi mu ponudil finančni produkt. Ta agent naj bi mu zatrjeval, da je produkt sestavljen iz računa, na katerem so sredstva obrestovana z visoko obrestno mero in ki vlagatelju omogoča dvig vloženega kapitala kadar koli.
- 16 Predložitveno sodišče je pojasnilo, da je Á. L. González Alonso ponudbo sprejel in podpisal številne dokumente, ki so vključevali polico, imenovano „Segur Fondo Dinámico“, zavarovalni vprašalnik v zvezi s podatki podpisnika in njegovim zdravstvenim stanjem ter dovoljenje, namenjeno njegovi banki, za odprtje trajnika za poravnavo računov iz naslova zavarovalnih premij. Ko so bili ti dokumenti podpisani, je družba Nationale Nederlande začela bremeniti bančni račun tožeče stranke za zaporedne račune od 3. septembra 2007 do 30. maja 2008 v skupnem znesku 3 083,30 EUR.
- 17 Á. L. González Alonso je julija 2008 družbo Nationale Nederlande obvestil, da želi dvigniti celoten znesek vplačil. Slednja mu je vrátilo navedenega zneska zavrnila. Á. L. González Alonso je zaradi te zavrnitve pri sodišču v Oviedu vložil tožbo na podlagi člena 4 zakona 26/1991, v kateri je zahteval ugotovitev ničnosti pogodbe in vrátilo plačanih premij.
- 18 V skladu z ugotovitvami Audiencia Provincial de Oviedo, pri katerem poteka pritožbeni postopek, dokument, imenovan „Segur Fondo Dinámico“, ki ga je Á. L. González Alonso podpisal, vsebuje življenjsko zavarovanje z zavarovalno vsoto najmanj 3 000 EUR za primer smrti, v katerem so kot upravičenci, ki jih je določil zavarovalec, navedeni zavarovanec in njegovi otroci. V nadaljevanju so bile dodane še druge vrste upravičenj, ki naj bi izkrivljale značilnosti življenjskega zavarovanja in ga spreminjale v mešano pogodbo. Tako se upravičenja iz te zavarovalne pogodbe mešajo s tistimi, ki ustrezajo pravemu finančnonaložbenemu produktu.
- 19 Predložitveno sodišče opozarja na to, da so premije, ki jih mesečno plačuje zavarovalec, uporabljene kot finančna naložba, v zvezi s katero lahko stranka izbere delež svoje naložbe v skladu s ponujenim portfeljem. Tako je na podlagi izbire, ki jo je opravil Á. L. González Alonso, 30 % vplačanih premij namenjenih za naložbo v notranji sklad, s katerim upravlja družba Nationale Nederlande, 60 % vplačanih premij za naložbo z variabilnim donosom in 10 % vplačanih premij za naložbo s fiksnim donosom.
- 20 Po mnenju predložitvenega sodišča je torej Á. L. González Alonso sklenil pogodbo za produkt, vezan na naložbe, za katerega je značilno, da zavarovalnica nosi samo aktuarsko tveganje, medtem ko se finančno tveganje naložbe prenese na zavarovalca. To tveganje prevzame v zameno za nekatere davčne ugodnosti.
- 21 V teh okoliščinah ima predložitveno sodišče kljub izključitvi zavarovalnih pogodb s področja uporabe Direktive 85/577, določeni v njenem členu 3(2)(d), in ustrezni izključitvi, določeni v členu 2(1), točka 3, zakona 26/1991, dvome o možni vključitvi zadevne pogodbe iz postopka v glavni stvari na področje uporabe navedene direktive. Po mnenju navedenega sodišča bi bila taka razlaga lahko utemeljena ob upoštevanju sodne prakse Sodišča, ki je večkrat poudarilo, da je treba izključitve, določene v členu 3 Direktive 85/577, razlagati ozko.
- 22 Predložitveno sodišče pojasnjuje, da če je finančni produkt, ki šteje za del pogodb, vezanih na naložbe, mogoče vključiti na področje uporabe Direktive 85/577, potem zanj veljajo zahteve obličnosti iz členov 3 in 4 tega zakona 26/1991 in bo torej mogoče ugotoviti ničnost pogodbe, ki jo je podpisala tožeča stranka v postopku v glavni stvari.

- 23 V teh okoliščinah je Audiencia Provincial de Oviedo prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je treba člen 3(2)(d) Direktive [...] 85/577 [...] razlagati ozko, tako da se ne nanaša na pogodbo, sklenjeno zunaj poslovnih prostorov, s katero se ponuja življenjsko zavarovanje proti plačilu mesečne premije, ki se v različnih deležih uporabi za naložbe s fiksnim donosom, naložbe z variabilnim donosom in finančnonaložbene produkte same družbe?“

Vprašanje za predhodno odločanje

- 24 Predložitevno sodišče z vprašanjem v bistvu želi izvedeti, ali pogodba, sklenjena zunaj poslovnih prostorov, s katero se ponuja življenjsko zavarovanje proti plačilu mesečne premije, ki se v različnih deležih uporabi za naložbe s fiksnim donosom, naložbe z variabilnim donosom in finančnonaložbene produkte družbe pogodbenice, v skladu s členom 3(2)(d) Direktive 85/577 ne spada na področje uporabe te direktive.
- 25 V zvezi s tem je treba opozoriti, prvič, da Direktiva 85/577 ne vsebuje nobene opredelitve pojma zavarovalne pogodbe. Poleg tega ta direktiva ne vsebuje izrecnega sklicevanja glede tega na pravo držav članic. Prav tako je treba – kot izhaja iz zahteve po enotni uporabi prava Unije in načela enakosti – pomen izraza „zavarovalna pogodba“ poiskati ob upoštevanju okvira, v katerega spada ta direktiva, in izraz v vsej Evropski uniji razlagati samostojno in enotno (glej v tem smislu sodbi z dne 14. januarja 1982 v zadevi Corman, 64/81, Recueil, str. 13, točka 8, in z dne 6. marca 2008 v zadevi Nordania Finans in BG Factoring, C-98/07, ZOdl., str. I-1281, točka 17).
- 26 Drugič, na podlagi ustaljene sodne prakse se morajo izjeme od pravnih pravil Unije, katerih namen je varstvo potrošnikov, razlagati ozko (glej sodbi z dne 13. decembra 2001 v zadevi Heininger, C-481/99, Recueil, str. I-9945, točka 31, in z dne 15. aprila 2010 v zadevi E. Friz, C-215/08, ZOdl., str. I-2947, točka 32).
- 27 Vendar, kot je Sodišče že pojasnilo, varstvo potrošnikov, določeno z Direktivo 85/577, ni absolutno in zanj veljajo nekatere omejitve (glej sodbo z dne 10. aprila 2008 v zadevi Hamilton, C-412/06, ZOdl., str. I-2383, točki 39 in 40, in zgoraj navedeno sodbo E. Friz, točka 44). Izključitve, ki so vsebovane v členu 3(2) Direktive 85/577, so del teh omejitev. Posledica preozke razlage teh izključitev bi bila, da bi jim bil odvzet polni učinek, in je zato ni mogoče sprejeti.
- 28 Zadevna pogodba iz postopka v glavni stvari med drugim določa življenjsko zavarovanje v ožjem smislu. Opredelitev take pogodbe kot „zavarovalne pogodbe“ v smislu Direktive 85/577 se torej ne zdi očitno napačna. Zadevna pogodba iz postopka v glavni stvari sicer dejansko ponuja življenjsko zavarovanje proti plačilu mesečnih premij, ki so namenjene za naložbe s fiksnim in variabilnim donosom ter za finančne produkte, katerih finančno tveganje nosi zavarovalec, vendar takšne pogodbene klavzule niso neobičajne.
- 29 Nasprotno, pogodbe, imenovane „unit linked“, „vezane na naložbe“ ali „vezane na enote investicijskih skladov“, kot je ta, ki jo je sklenil Á. L. González Alonso, so v zavarovalnem pravu pogoste. Tudi zakonodajalec Unije je menil, da ta vrsta pogodbe spada pod življenjska zavarovanja, kar je izrecno razvidno iz Priloge I, točka III, k Direktivi o življenjskem zavarovanju v povezavi s členom 2, točka 1(a), te direktive.
- 30 Poleg tega se je že pred začetkom veljavnosti Direktive 85/577 v skladu s členom 1, točka 1(a), Direktive 79/267 in točko III Priloge k tej direktivi štel, da zavarovanja, vezana na enote investicijskih skladov, spadajo med življenjska zavarovanja. Vendar zakonodajalec Unije s sprejetjem Direktive 85/577 pojma zavarovalne pogodbe ni omejil tako, da ne bi pokrival zavarovanj, vezanih na enote investicijskih skladov.

- 31 V teh okoliščinah, in ker ni predpisov, ki bi določali drugače, je treba ugotoviti, da je zakonodajalec Unije, ko je sprejel Direktivo 85/577 in ko je z njenega področja uporabe v celoti izključil zavarovalne pogodbe, štel zavarovalne pogodbe, vezane na enote investicijskih skladov, za zavarovalne pogodbe.
- 32 Zato je treba ugotoviti, da te pogodbe ne spadajo na področje uporabe te direktive.
- 33 Ta razlaga člena 3(2)(d) Direktive 85/577 pa sicer ne izključuje od vsega začetka možnosti potrošnikov, da v nekaterih okoliščinah odstopijo od zavarovalne pogodbe. Direktiva o življenjskem zavarovanju namreč v členu 35(1) v povezavi s členom 36 in točko A(a)13 iz Priloge III k tej direktivi določa pravico zavarovalca, da odstopi od zavarovalne pogodbe. Vendar je le predložitveno sodišče dolžno preveriti, ali so v sporu, ki mu je predložen v odločanje, izpolnjeni pogoji, zahtevani za uresničevanje te pravice.
- 34 Ob upoštevanju zgoraj navedenih preudarkov je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da pogodba, sklenjena zunaj poslovnih prostorov, s katero se ponuja življenjsko zavarovanje proti plačilu mesečne premije, ki se v različnih deležih uporabi za naložbe s fiksnim donosom, naložbe z variabilnim donosom in finančnonaložbene produkte družbe pogodbenice, v skladu s členom 3(2)(d) Direktive 85/577 ne spada področje uporabe te direktive.

Stroški

- 35 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (peti senat) razsodilo:

Pogodba, sklenjena zunaj poslovnih prostorov, s katero se ponuja življenjsko zavarovanje proti plačilu mesečne premije, ki se v različnih deležih uporabi za naložbe s fiksnim donosom, naložbe z variabilnim donosom in finančnonaložbene produkte družbe pogodbenice, v skladu s členom 3(2)(d) Direktive Sveta z dne 20. decembra 1985 za varstvo potrošnika v primeru pogodb, sklenjenih zunaj poslovnih prostorov (85/577/EGS), ne spada na področje uporabe te direktive.

Podpisi